

МИОДРАГ БУЛАТОВИЋ

ЦРВЕНИ ПЕТАО
ЛЕТИ
ПРЕМА НЕБУ

БЕОГРАД, 2002.

ГОЛИ ПЛАМЕН СТРАДАЊА

Миодраг Булатовић је нагло и млад ступио у српску књижевност. Севнуле су једна за другом књиге-експлозије: *Ђаволи долазе* (1956), *Вук и звоно* (1958) и *Црвени ђеџао леџи ђрема небу* (1959). Дотле у нас није било суровије и нежније прозе у исти мах. Особито роман *Црвени ђеџао леџи ђрема небу* поседује пламену, гогољевску језу и сурову, тамну причу. Овим романом у српској прози XX века отворио се магични реализам, појавио се Маркес пре Маркеса, појавило се оригинално и маштовито перо, јединствено у српској литератури. *Црвени ђеџао леџи ђрема небу* јесте бошовски насликана и испричана алегорична и фантастична свадба у којој су младожења евнухоидни Кајица и невеста огромна Иванка. Ту су Кајичин отац Илија, мајка Анђелија, луталице Петар и Јован, који гледају и прате Срећка и Исмета, са несахрањеним мртвацем, и луда Мара, и Мухарем, „с тим црвеним ђаволом у наручју“, ту је и цео један свет, православни и муслимански, свет божјака, деце, старца, просјака, луда и луталица. Али тај свет Бијелог Поља није свет Бијелог Поља са мапе, из географије, већ је то свет који је створио Миодраг Булатовић. А цео тај свет је *џомерен*, заошијан и нападнут болешћу, лудилом и разулареним Еросом. Ритуал свадбе помера се ка ритуалу крви и зла. При том, граница гротескног, суровог и нежног, као да се губи у свеопштем хаосу у којем је несрећа лепа и загонетна. Зато ће један од свадбара узвикнути: „Лепа ли си, несрећо моја, лепа ли

си.“ А болни копиан Мухарем, са „шаком жара“ у недри-
ма, сања да сачува свет од насиља. „Кад се зачовечим,
биће ми лакше и живот и болест да подносим“, каже
Мухарем. А кад не буде његовог петла, више неће моћи
да сања „да постане човек“. Али усред ватре, насиља и
хаоса он ипак сања. „Заборави да постоје невоље.
Замисли да нигде на земљи нема бола. Мисли о томе како
ти је добро и како је и осталима лепо.“

Свет *Црвеної ѿейїла* сликан је магичном широком
палетом густих и ватрених боја. Исписан је, у ствари, тај
голи пламен страдања, како би рекао Владимир Набоков.
У јари запаљеног неба, све се љуља, и сунце, и лешина на
дасци, и невеста међу свадбарима, и гробље, и свет
јуродивих и распомамљених свадбара, и петао у наручју
несрећног Мухарема. „А брука и пад чекају сваког чо-
века“, закључује Булатовић. При том, свет не напушта
нада: „И да ти ни ова гадна земљурина што вечито смрди
на лешеве и нечист ништа не може“. И све те луталице и
свадбари „стално тако – до смрдљивог гробића пешке“. У
црнохуморном, гротескном тону, Булатовићев јунак
Петар закључује: „Срце не наличи ни на шта друго но на
петла. На великог црвеног петла. Па ти и живот траје док
тај петао кукуриче.“

На пустој земљи на којој се одвија овај роман,
испуњеној ватром и полуделим сунцем, однос људи
заснован је на бунилу Ероса и насиља, на неминовности
смрти и тражењу спаса кроз сан о нежности и лепоти. То
је онај свет, у коме луда Мара, која је оличење зло-
стављане невиности, и Мухарем, који узалуд сања добро,
беже кроз манито постојање, као жртве хајке, оличене у
свадбарима. Патњу, мржњу и зло немогуће је савладати.
Зато је срећа, у Булатовићевој визији света, могућа само
онда када је нестварна. Ипак нежност постоји, и нада
постоји, макар само онда кад Булатовићев јунак Мухарем
гледа свог црвеног петла како лети према небу, док га
црногорски свадбари (или који било свадбари света)